

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84596,Podsedkowski-Jerzy.html>
2021-11-28, 10:33

Podsedkowski Jerzy

PODSEDKOWSKI Jerzy (9 XI 1900, Moskwa – 19 I 1962, Łódź), inżynier mechanik, wynalazca. Syn Ludwika, urzędnika kolejowego, i Marii z Milatyckich.

W 1917 ukończył gimnazjum klasyczne w Moskwie i podjął studia na wydziale matematyczno-przyrodniczym tamtejszego uniwersytetu. W 1919 przyjechał do Polski. Od III 1920 do I 1921 i od II do X 1924 służył w artylerii WP. W 1925 wstąpił na wydział mechaniczny Państwowej Szkoły Budowy Maszyn i Elektrotechniki im. H. Wawelberga i S. Rotwanda, który ukończył wiosną 1929. Od 1928 pracował jako konstruktor sprzętu produkcyjnego w Polskich Zakładach „Škoda” (późniejsze PZL), gdzie m.in. zbudował szlifierkę kopiarkę do szlifowania tarcz kulaczkowych. Od 1929 był zatrudniony w Biurze Studiów Państwowej Fabryki Karabinów w Warszawie, początkowo jako konstruktor broni maszynowej, następnie – kierownik grupy analizy wymiarowej. Od 1933 był tam samodzielnym konstruktorem projektującym broń ręczną i maszynową. Opracował m.in. karabinki sportowe kalibru 5,6 mm (patenty nr 15399, 16123) produkowane seryjnie w Państwowej Fabryce Karabinów od 1 V 1930. W 1937 P. dokonał analizy wymiarowej oraz opracował prototyp pistoletu maszynowego ViS kalibru 0,45” na konkurs w Brazylii. Pracował nad konstrukcją pistoletu maszynowego kalibru 9 mm. W 1936 wziął urlop bezpłatny, by uzupełnić studia na wydziale mechanicznym uniwersytetu w Tuluzie, gdzie uzyskał dyplom inżyniera mechanika, nostryfikowany przez PW w 1938. W 1937 P. przystosował pistolet ViS do naboju amerykańskiego colta kalibru 11,43 mm. W III 1939 P. przeniósł się do Fabryki Stow. Mechaników Polskich z Ameryki w Pruszkowie, gdzie objął stanowisko kierownika Biura Konstrukcji Wojskowych ze specjalnym zadaniem opracowania nowego typu działka przeciwpancernego (kalibru 47 mm), którego model został pozytywnie przetestowany w VIII 1939.

Zmobilizowany 30 VIII 1939, P. 18 IX przekroczył granicę Rumunii i 20 IX został internowany w obozie w Caracal. Uciekł stamtąd 27 XI i po dotarciu do Francji zgłosił się 2 I 1940 do 2 dywizji WP w Parthenay (dep. Deux-Sèvres). Przekazany 1 III tego roku do dyspozycji francuskiego Bureau de Construction d'Artillerie, a 20 V przydzielony do polskiego klucza myśliwskiego w Cognac (dep. Charente), ostatecznie został ewakuowany na pokładzie MS „Batory” z Bordeaux do Plymouth, gdzie przybył 23 VI 1940. Początkowo był instruktorem uzbrojenia w bazie lotnictwa polskiego w Blackpool, a 14 X tego roku został przydzielony do komórki technicznej Sztabu Naczelnego Wodza w Millhill (Londyn). Już w II 1941 opracował projekt składanego pistoletu maszynowego kalibru 9 mm przeznaczonego do działań dywersyjnych z cylindrycznym magazynkiem umieszczonym równolegle do osi lufy (ze spiralnym ułożeniem naboji). Mieścił się on w teczce. Podobne rozwiązanie stosuje się w rosyjskim PP-19 „Bizon”. 4 VI 1941 P. został włączony do Wojskowego Inst. Technicznego, z którego przeszedł do Armament Design Department brytyjskiego Ministry of Supply w Cheshunt (20 X tego roku mianowany porucznikiem Korpusu Oficerów Uzbrojenia). Początkowo kierował tam laboratorium balistyki wewnętrznej, następnie był konstruktorem nowych typów broni. Największym sukcesem P. było stworzone pod jego kierownictwem maszynowe działko przeciwlotnicze Polsten kalibru 20 mm. Była to uproszczona wersja Oerlikonu składająca się ze 119 (zamiast 250) części, równie niezawodna, a kilkakrotnie tańsza w produkcji. Jednym z ważnych ulepszeń był 30-nabojowy pudełkowy magazynek w układzie czterorzędowym, znacznie wygodniejszy w obsłudze. Od 1944 wyprodukowano ponad 50 tys. tych działek, używanych m.in. przez marynarkę do obrony przeciwlotniczej. W armii brytyjskiej Polsten był stosowany do lat 50., a w krajach Trzeciego Świata dużo dłużej.

Od 1944 P. pracował w zakładach Enfield w Middlesex nad konstrukcją pistoletów maszynowych. Zaprojektował tam pomysłowy oryginalny MCEM-2 (Machine Carabine Experimental Model), którego działanie było oparte na zasadzie odrzutu zamka swobodnego (innowacją było to, że trzon zamkowy zachodził na lufę, co naśladowano później w

udanych pistoletach maszynowych czechosłowackich ZB 23, 25 i ZB 24, 26 oraz izraelskim UZI). Pierwsze rysunki MCEM-2 powstały 17 IV 1944, jego prototyp w metalu wykonano 9 VI tego roku. Odznaczał się znaczną szybkostrzelnością, co uznano za istotną wadę, dlatego pracowano nad następnymi jego wersjami (w MCEM-4 zastosowano mechanizm opóźniający ruch zamka). Wszystkie prototypy pistoletów maszynowych P. charakteryzowały się dobrym wyważeniem i celnością (podkreślali to eksperci brytyjscy). W 1946 P. we współpracy z R. Korsakiem i A. Ichnatowiczem opracował zmodyfikowany model MECM-6 o zmniejszonej (dzięki zwiększeniu masy zamka) szybkostrzelności do 600–700 strzałów/min. Był to pierwszy w pełni udany małogabarytowy pistolet maszynowy, produkowany w Wielkiej Brytanii, Kanadzie, Indiach i Australii.

P. uzyskał w 1946 następujące patenty brytyjskie: nr 5370 (magazynek do pistoletu maszynowego), 5374 (mechanizm buforowy działka automatycznego), 5276 i 5375 (działko maszynowe lotnicze, kalibru 47 mm, mechanizmy odpalający i regulujący oraz zamkowy i zasilający) 5624 (Polsten), 10280 (mechanizm spustowy działka automatycznego). Złożył też zgłoszenia patentowe na nowy rodzaj celowników i pistolety maszynowe. Jako oficer WP służby czynnej nie miał prawa do zysków z tego tytułu, które przysługiwały Skarbowi RP. 11 IX 1946 zaciągnął się do Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia, formacji ochotniczej dla demobilizowanych żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie.

Po demobilizacji pracował jakiś czas zarobkowo jako kierownik techniczny w prywatnym zakładzie remontu samochodów. W 1948 wrócił do kraju i zamieszkał w Łodzi, gdzie po powstaniu warszawskim znalazła się jego rodzina. Do IV 1949 pracował jako szef montażu w Państwowej Fabryce Obrabiarek im. Strzelczyka i jednocześnie wykładał w Państwowej Szkole Techniczno-Przemysłowej w Łodzi. Następnie objął stanowisko kierownika biura konstrukcyjnego w Głównym Inst. Włókiennictwa, gdzie wprowadzał nowe koncepcje konstrukcji przyrządów i maszyn. Został też starszym asystentem Katedry Części Maszyn Politechniki Łódzkiej, gdzie prowadził zajęcia na wydziałach mechanicznym i budownictwa lądowego, a od 1950 miał

wykłady i ćwiczenia z geometrii wykreślnej i rysunku technicznego w Wieczorowej Szkole Inżynierskiej w Łodzi. Mimo propozycji, nie wrócił do przemysłu zbrojeniowego. Za osiągnięcia techniczne P. został przyznany Order of the British Empire (4 X 1943) i Srebrny Krzyż Zasługi.

J. Dąbrowski: *Pistolety maszynowe Podśędkowskiego*, „Wojskowy Przegląd Techniczny” 1988, nr 11; Z. Gwóźdź: *Działalność polskich konstruktorów sprzętu uzbrojenia poza granicami kraju*, „Muzealnictwo Wojskowe” 1989, t. 4; T. Lisicki: *Polski wkład naukowo-techniczny do II wojny światowej*, „Technika i Nauka” (Londyn) 1986, nr 55; P. Wilniewicz: *Broń samoczynna*, Warszawa 1957; dokumenty w posiadaniu rodziny (w tym własnoręczne życiorysy napisane 23 IX 1950 i 7 XII 1960); informacje uzyskane od wnuczki, p. Martynty Podśędkowskiej-Olczyk.

Bolesław Orłowski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)